

Terapia lasem

Propozycje zajęć
terapeutycznych z dziećmi

chillbook

Spis treści

Wstęp	4
1. Na czym polega terapia lasem i jakie są jej rodzaje?	5
1.1. Ogólna charakterystyka terapii lasem	5
1.2. Rodzaje terapii lasem	6
2. Efekty terapii lasem	7
2.1. Korzyści w świetle naukowych badań i doświadczeń	7
2.2. Korzyści płynące z terapii lasem w eliminacji i łagodzeniu zaburzeń rozwojowych u dzieci w wieku przedszkolnym	8
2.3. Dzieci „orchidee” i dzieci „mlecze” w lesie	8
3. Organizacja zajęć terapeutycznych w lesie	9
3.1. Z kim do lasu?	9
3.2. Znalezienie najlepszych miejsc do terapii lasem	9
3.3. Co zabrać ze sobą?	10
3.4. W trosce o bezpieczeństwo	10
3.5. Etapy standardowej sekwencji „kąpieli leśnych”	11
4. Propozycje i przykłady terapeutycznych „zaproszeń leśnych”	12
4.1. Zaproszenia od żywiołu ziemi	12
4.2. Zaproszenia od żywiołu powietrza	15
4.3. Zaproszenie od żywiołu wody	17
4.4. Zaproszenie od żywiołu ognia	19
5. Podsumowanie	21
6. Literatura	22

Wstęp

*Słuchaj człowieka doświadczonego: więcej nauczysz się w lasach niż z ksiąg.
Drzewa i kamienie nauczą cię więcej, niż możesz otrzymać z ust nauczyciela.*

Św. Bernard z Clairvaux

Las to nie tylko drzewo przy drzewie, zwierzęta, grzyby, jagody, miejsce beztrudnego odpoczynku i niewyczerpany magazyn rozmaitych dóbr materialnych.

Las – zwłaszcza taki, który zasiał się sam i funkcjonuje bez nadgorliwej opieki człowieka, jest ostoją odwiecznych niematerialnych wartości, takich jak wszechobecna harmonia życia, ład, spokój, równowaga i cisza przeplatana niepowtarzalnymi koncertami przyrody. Takich wartości, których próżno szukać wokół supermarketów, obok ruchliwych ulic czy nawet w najnowocześniejszych urządzeniach zakładach pracy. To taka hurtownia „magicznych leków”, których za żadne pieniądze nie zaoferują najlepsze apteki.

Las – dobro, którego brak człowiek odczuwa jako doskwierające ubóstwo.

Las to miejsce, w którym dziecko uczy się nie tylko patrzeć, ale też widzieć i czuć, uczestniczyć w niekończącym się spektaklu natury. Jest ekosystemem wyjątkowo przyjaznym dziecku.

Las koi, leczy, uzdrawia, relaksuje i przywraca siły witalne, których ludziom coraz częściej brakuje i które pędzący z prędkością światła postęp cywilizacyjny niestety w okrutny sposób odbiera.

Terapia lasem nie jest czymś nowym i nie potrzebuje wielkich pieniędzy, o które dzisiaj tak bardzo zabiegamy. Jest stara jak świat z czasów, kiedy jeszcze ludzie nie znali terminu „terapia”, a pieniądze nie istniały, więc też nie rządził wszystkim i wszystkimi. Stanowi wartość na nowo odkrywaną i przywracaną. Wszak od niepamiętnych czasów człowiek i las stanowili nierozdzielną jedność, głęboką więź materialną i duchową, z czasem coraz bardziej zatracaną.

Jeśli więc chcemy pomóc dzieciom z różnego rodzaju zaburzeniami i mikrodeficytami rozwojowymi, jak najczęściej przebywajmy z nimi w lesie. Niech dzieci chłoną las wszystkimi zmysłami i czerpią z niego to, czego nie jest w stanie zapewnić nawet najlepiej wyposażony gabinet terapeutyczny.

Wszystkim tym, którzy wierzą bądź za sprawą niniejszej publikacji choć trochę uwierzą w sprawczą moc lasu w terapii różnego rodzaju zaburzeń u dzieci (i rzecz jasna dorosłych) dedykuję wiersz Czesława Miłosza:

Wiara

*Wiara jest wtedy, kiedy ktoś zobaczy
Listek na wodzie, albo krople rosy
I wie, że one są – bo są konieczne
Choćby się oczy zamknęło, marzyło
Na świecie będzie tylko to, co było
A liść uniosł dalej wody rzeczne.*

*Wiara jest także, jeśli ktoś zrani
Nogę kamieniem i wie, że kamienie
Są po to żeby nogę nam zraniły
Patrzcie, jak drzewo rzuca długie cienie
I nas i kwiatów cień pada na ziemię;
Co nie ma cienia, istnieć nie ma siły.*

1. Na czym polega terapia lasem i jakie są jej rodzaje?

1.1. Ogólna charakterystyka terapii lasem

Lecznicze działanie lasu można rozpatrywać w kontekście zdrowotnym, religijnym i filozoficznym, odwołując się do kultury, historii i osobistych doświadczeń. Zawsze jednak należy mieć na uwadze to, że terapia lasem nie jest tylko kwestią wiary, ale wynika głównie z rzetelnej wiedzy naukowej, przede wszystkim z rozmaitych dziedzin biologii, chemii, fizyki, medycyny, ale też ... kosmonautyki!

W dzisiejszych czasach nastąpił bardzo istotny wzrost troski o higienę, nierzadko przekraczający granice zdrowego rozsądku. Tymczasem według teorii „nadmiernej sterylności” wyjątkowość organizmu z istotnych dla niego mikroorganizmów i wynikająca z tego zbyt mała ekspozycja ciała na naturalne mikrobiota połączone z nadużywaniem antybiotyków prowadzą do rozwoju alergii i znacząco obniżają odporność organizmu (należy pamiętać o tym, iż odporność układu immunologicznego człowieka kształtuje się średnio do 12. roku życia). Negatywny wpływ daleko posuniętej sterylności na organizm ludzki potwierdzają między innymi badania na stacjach kosmicznych¹, gdzie kosmonauci doświadczają różnego rodzaju problemów zdrowotnych wynikających ze sterylności otoczenia i spożywanych posiłków.

Dr Quing Li, autor i założyciel Międzynarodowego Stowarzyszenia Terapii Naturą i Lasem (Association of Nature and Forest Therapy) wymienia najważniejsze czynniki terapii lasem i opisuje ich wpływ na organizm ludzki²:

- **czynniki aerobiologiczne** – są to różnego rodzaju mikroorganizmy i ich produkty organiczne emitowane do atmosfery, zupełnie inne niż sztucznie produkowane przez człowieka w postaci toksycznych związków, dwutlenku węgla, rakotwórczych dioksyn itp.,
- **bioaerozole** – bezcenne naturalnie wytworzone przez las związki, bez których prawidłowo nie może funkcjonować ani organizm ludzki, ani mikroflora funkcjonująca na zewnątrz i wewnątrz ciała ludzkiego, bez której nie ma mowy o prawidłowo przebiegających reakcjach syntezy i rozkładu,
- ***Mycobacterium vaccae*** – bakteria glebowa, z którą mamy bezpośredni kontakt podczas spacerów po lesie; pomaga w zwalczaniu depresji, eliminuje stany wyczerpania, a także wspiera walkę z różnego rodzaju chorobami skóry wynikającymi z autoagresji (atopowym zapaleniem skóry i łuszczycą),
- **fitoncydy** – (z gr. *phton* – roślina i łac. *caedo* – zabijać) – substancje organiczne wydzielane przez różne gatunki roślin w celach obronnych i komunikacyjnych (np. terpeny produkowane przez drzewa iglaste: pinen, limonen czy mircen, które działają wirusobójczo, wspomagając walkę z infekcjami, bardzo korzystnie wpływają na pracę mózgu i chronią komórki nerwowe przed niekorzystnymi czynnikami),
- **olejki eteryczne** – głównie terpeny wytwarzane przez rośliny leśne; wpływają na uczucie relaksu, wspomagając regenerację po przeżytych sytuacjach stresowych; zwiększają subiektywne uczucie komfortu, odprężenia, rewitalizacji, ogólnego zadowolenia; poprawiają odporność organizmu na działanie różnego rodzaju niekorzystnych czynników,

¹ Biomed, 8 maja 2018r., kategoria Lactoral IBD

² Opracowano na podstawie: Quing Li, *Shirin-yoku. Sztuka i teoria kąpieli leśnych*, wyd. Insignis Media, Kraków 2018

- **jonizacja powietrza** – która w lasach ma znacznie wyższe wartości niż w domach, salach biurowych, na ulicach miasta (najonizowane ujemnie ładne powietrze łączy się z cząsteczkami szkodliwych pyłów i pleśni, niwelując ich szkodliwe działanie na organizm ludzki),
- **nasłonecznienie** – indukujące stan relaksu, korzystniejsze dla zdrowia i bogatsze w widmo z zakresu światła zielonego i niebieskiego,
- **mniejsza ekspozycja ciała na wiatr, hałas i wahania czynników środowiskowych.**

Podsumowując – należy odpowiedzieć na zasadnicze pytanie: **Na czym polega fenomen działania terapii lasem?** Na tym, że wszystkie te czynniki działają na organizm ludzki jednocześnie, kompleksowo, nie zaburzając sieci zależności mikro- i makroświata. Las działa na wszystkie zmysły człowieka i na wszystkie wpływa pozytywnie.

1.2. Rodzaje terapii lasem

Dr Quin Li wymienia następujące rodzaje terapii lasem:

- **Shinrin-yoku** – w tłumaczeniu z języka japońskiego termin oznacza „kąpiel leśną” (*shinrin* to po japońsku las, a *yoku* – kąpiel). Ten rodzaj terapii lasem polega na powolnym, milczącym, ale bardzo uważnym spacerze leśnym lub po prostu staniu w atmosferze leśnej przy odpowiednim nastawieniu i czasie trwania.

Nie jest w nim istotny dystans ani wysiłek fizyczny, nie chodzi też o jakiegokolwiek rekordy. Głównym celem tego rodzaju terapii jest całkowite „zanurzenie się w lesie” i smakowanie go wszystkimi zmysłami, z zachowaniem następujących zasad:

- na miejsce „leśnych kąpieleli” wybierz las bezpieczny, o szerokości pasa leśnego przynajmniej 20 m, pokrywie koron przynajmniej 30% oraz wysokości drzew przynajmniej 5 m
- spaceruj spokojnie, w wolnym tempie, możesz się zatrzymywać; możesz spacerować boso (przynajmniej na niektórych odcinkach)
- nie zabieraj ze sobą telefonu i innych urządzeń elektronicznych, kart pracy i różnego rodzaju życiowych problemów
- nie wyznaczaj sobie rekordu wędrówek ani reżimu w postaci „spacer po lesie 3 razy w tygodniu po 2 godziny” – raczej spraw, by być w lesie często, na miarę twoich możliwości i postaraj się o uważność (dla utrzymania dobrej formy wystarczy 20-minutowa „kąpiel leśna” przynajmniej raz w tygodniu)
- jeśli mimo wszystko różne myśli kłębią ci się w głowie – pozwól im spokojnie przepłynąć i kontynuuj swoją wędrówkę po lesie.

Uczestnik takiej „kąpieleli” może sprawdzać dotykiem fakturę mchów, kory drzew, wąchać liście i grzyby, posmakować leśnej rosy, wsłuchać się w niezliczoną ilość odgłosów leśnej przyrody, podziwiać feerię leśnych barw. Im większa jest bioróżnorodność gatunkowa lasu, tym większa i skuteczniejsza jest dobroczynność tego rodzaju „kąpieleli” (głównie w zakresie obniżania ciśnienia tętniczego krwi, korzystnego wpływu na profil działania przywspółczulnego układu nerwowego, poprawy stanu psychicznego, regulacji poziomu cukru, aktywowania komórek antynowotworowych oraz podwyższania odporności organizmu na stres).

- **Silvoterapia** – termin oznacza czerpanie korzyści z przebywania w otoczeniu drzew (spacery relaksacyjne wśród drzew, kontakt z korą drzew, wdychanie olejków eterycznych produkowanych przez niektóre drzewa, przytulanie się do drzew).